

3. Божович Л. І. Про мотивації навчання // Вікова і педагогічна психологія: Хрестоматія: навч. посібник для студ. середовищ. пед. навчань, закладів / сост. І. В. Дубровіна, А. М. Прихожан, В. В. Зацепін. М. : Видавничий центр "Академія", 2006.
4. Калошин В.Ф. Причини невдач в навчанні // Практична психологія та соціальна робота. – 2005. – № 7. – С. 17-20
5. Калошин В.Ф. Про навчену безпорадність // Початкова школа. – 1994. - № 9-10.
6. Куписевич Ч. Основы общей дидактики. – М.: Высшая школа, 1986.

Чепурняк Н.В.,
практичний психолог

Охота І.В.,
директор НВК№13

Хвостач А.М.,
заступник директор з навчально – виховної роботи
Кам'янець-Подільського НВК №13

Командний підхід в організації інклюзивного освітнього середовища в ЗЗСО

У статті розглядається командний підхід в організації інклюзивного освітнього середовища в ЗЗСО. Інклюзивний підхід полягає у створенні таких умов, за яких усі учні мають однаковий доступ до освіти, у тому числі діти з особливими потребами, які навчаються у закладах загальної середньої освіти. Інклюзивне навчання повною мірою не є альтернативною спеціальною освітою, проте воно значно розширює її можливості.

Ключові слова: інклюзивне навчання, середовище, взаємоповага, супровід, розвиток, інклюзивний підхід.

Так уже сталося, що поряд зі здоровими дітьми живуть, ростуть, виховуються діти з особливими освітніми потребами. Вони, як і всі без винятку громадяни нашої держави, мають право на здобуття якісної освіти.

Звичайно ж, завдання інклюзивної освіти – не перетворювати заклади загальної середньої освіти на спеціальні чи допоміжні, а зробити все, щоб діти з особливими освітніми потребами навчалися у звичайних, здорових дитячих колективах.

«Інклюзія» означає «залучення». У нашому випадку – це залучення дітей з особливими освітніми потребами у навчальне середовище разом із здоровими дітьми (3-4 дитини на клас) для того, щоб вони якомога раніше брали участь у суспільному житті на засадах рівноправності всіх громадян.

Інклюзивне навчання повною мірою не є альтернативною спеціальною освітою, проте воно значно розширює її можливості. Ключовим фактором розвитку інклюзивної освіти має бути відповідна підготовка педагогів до роботи з дітьми з особливими потребами.

Кожна дитина – особлива, але є діти, про яких говорять «особливі» не для того, щоб підкреслити унікальність здібностей, а для того, щоб відмітити ті особливі потреби, які відрізняють їх від інших дітей. Незалежно від стану здоров'я, наявності фізичного чи інтелектуального порушення, кожна людина має право на повноцінне життя, освіту, якість якої не відрізняється від якості освіти інших людей. Саме це є основним в організації інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами [1].

Національною радою реформ інклюзивне навчання визнано одним із основних чинників реформування системи інституційного догляду та виховання дітей в Україні. У 2009 році, після ратифікації Україною Конвенції ООН про права дітей з інвалідністю, в закладах освіти розпочався активний процес організації навчання дітей з особливими освітніми потребами.

За останні роки українські педагоги та міжнародні експерти відзначають, що в питанні розвитку інклюзивного навчання Україна зробила потужний крок уперед. Це стало можливим завдяки прийнятому Закону про інклюзивну освіту, всі положення якого

увійшли в основний Закон «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», «Про дошкільну освіту». Впровадження міжнародних підходів до навчання дітей з особливими освітніми потребами, базується на засадах створення рівних можливостей та доступу до якісної освіти. Для вдалої реалізації цієї реформи Україна потребує кваліфікованих та професійних фахівців для роботи з дітьми з особливими освітніми потребами. Виконання цих завдань безпосередньо залежить від ефективності діяльності інклюзивно-ресурсних центрів [2].

Інклюзивне навчання – спосіб отримання освіти, у який учні з особливими освітніми потребами (ООП) навчаються в загальному освітньому середовищі за місцем свого проживання.

Мета інклюзивної освіти – зробити так, аби жоден із дітей з особливими освітніми потребами не відчував себе іншим, зайвим, небажаним. Тож організація інклюзивних класів і у закладах освіти є цінною як для дітей з особливими освітніми потребами та їхніх ровесників, так і для педагогів, батьків, керівників закладів освіти, зрештою для суспільства в цілому.

Згідно зі ст. 3 Закону України «Про освіту» в Україні створюються рівні умови доступу до освіти. Дітям з особливими освітніми потребами, як і всім іншим, гарантовано право на доступ до освіти, на можливість отримувати досвід і знання. Утім для цього необхідні спеціальні умови. Інклюзивний заклад — заклад освіти, який формує ці умови й забезпечує інклюзивне навчання як систему освітніх послуг. Зокрема: адаптує освітні програми та плани, фізичне середовище, методи та форми навчання; використовує наявні в громаді ресурси; залучає батьків; співпрацює з фахівцями для надання додаткових послуг відповідно до різних освітніх потреб; створює позитивний клімат в освітньому середовищі.

Інклюзивний підхід полягає у створенні таких умов, за яких усі учні мають однаковий доступ до освіти, у тому числі діти з особливими потребами, які навчаються у закладах загальної середньої освіти. Водночас, усі учні мають можливість отримати досвід, знання, які сприяють подоланню упереджень й дискримінації та сприяють формуванню позитивного ставлення до тих, хто «відрізняється» [3].

Основні принципи інклюзивної освіти в школі полягають в тому, що:

- всі діти мають навчатися разом у всіх випадках, коли це виявляється можливим, не зважаючи на певні труднощі чи відмінності, що існують між ними;
- школи мають визнавати і враховувати різноманітні потреби своїх учнів шляхом узгодження різних видів і темпів навчання.
- забезпечення якісної освіти для всіх шляхом розробки відповідних навчальних планів, прийняття організаційних заходів, розробки стратегії викладання, використання ресурсів та партнерських зв'язків зі своїми громадами;
- діти з особливими потребами мають отримувати будь-яку додаткову допомогу, яка може знадобитися їм для забезпечення успішності процесу навчання;
- вони є найбільш ефективним засобом, який гарантує солідарність, співучасть, взаємоповагу, розуміння між дітьми з особливими потребами та їхніми ровесниками.

Основними завданнями інклюзивного навчання є:

- здобуття дітьми з особливими освітніми потребами освіти відповідного рівня у середовищі здорових однолітків відповідно до Державного стандарту загальної середньої освіти;
- забезпечення різнобічного розвитку дітей, реалізація їх здібностей;
- створення освітньо-реабілітаційного середовища для задоволення освітніх потреб учнів з особливостями психофізичного розвитку;
- створення позитивного мікроклімату у загальноосвітньому навчальному закладі з інклюзивним навчанням, формування активного міжособистісного спілкування дітей з особливими освітніми потребами з іншими учнями;
- забезпечення диференційованого психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами;
- надання консультативної допомоги сім'ям, які виховують дітей з особливими освітніми потребами [4].

Перевагою інклюзивної освіти є:

для дітей з особливими освітніми потребами: завдяки цілеспрямованому спілкуванню з однолітками поліпшується когнітивний, моторний, мовний, соціальний та емоційний розвиток дітей. Ровесники відіграють роль моделей для дітей з особливими освітніми потребами. Оволодіння новими вміннями та навичками відбувається функціонально. Навчання проводиться з орієнтацією на сильні якості, здібності та інтереси дітей. У дітей є можливість для налагодження дружніх стосунків зі здоровими ровесниками й участі у громадському житті;

для інших дітей: діти вчаться природно сприймати і толерантно ставитися до людських відмінностей, а також вчаться налагоджувати й підтримувати дружні стосунки з людьми, які відрізняються від них, навчаються співробітництву, поводитися нестандартно, бути винахідливими, а також співчувати іншим;

для педагогів та фахівців: вчителі інклюзивних класів краще розуміють індивідуальні особливості учнів. Вчителі оволодівають різноманітними педагогічними методиками, що дає їм змогу ефективно сприяти розвитку дітей з урахуванням їхньої індивідуальності;

переваги для родин: батьки отримують інформацію про типовий і атиповий розвиток дітей, родини одержують підтримку з боку інших батьків. Також приймають активну участь у визначенні навчальних цілей і завдань для дітей. Всі батьки стають частиною шкільної спільноти.

Поняття інклюзії набагато ширше і потребує формування середовища, участі всіх учасників освітнього процесу. Безумовно, умовою створення інклюзивного середовища є учні, яким потрібна підтримка, готовність решти учнів підтримувати дітей з ООП, а також підготовлені вчителі батьки та інші активні учасники процесу впровадження інклюзії [5].

Саме директор є однією з ключових сторін, які мають забезпечити рівний доступ до освіти всім учням школи. Адаптація освітнього середовища та організація навчального процесу, створення ресурсної кімнати, робота команди психолого-педагогічного супроводу, інклюзія як складова стратегії школи – усе це з-поміж завдань керівника закладу освіти. Директору також залучає батьків до ухвалення рішень щодо навчання їхніх дітей, враховує думку батьків для визначення цілей і завдань на навчальний рік, в ухваленні рішень про майбутні напрями роботи з дитиною після завершення навчального року.

Закон України «Про освіту» гарантує кожному рівні умови доступу до освіти та забезпечує батькам право обирати заклад освіти, програму, вид та форму здобуття освіти власними дітьми. Здобувачам освіти з особливими освітніми потребами необхідно забезпечити постійну або часткову підтримку під час освітнього процесу, втім держава має забезпечити їм доступ до освіти у школі на рівні з іншими дітьми. За заявою батьків заклад зобов'язаний створити інклюзивний клас в обов'язковому порядку. Якщо ж особливі освітні потреби в учнів виявлені під час освітнього процесу, заклад освіти докладає власних зусиль для їх мінімізації. Коли зусиль закладу освіти недостатньо, керівник закладу рекомендує батькам звернутися до ІРЦ для проведення комплексної психолого-педагогічної оцінки розвитку особи. Підтримку, з урахуванням виявлених у здобувача освіти особливих освітніх потреб, організовують на підставі висновку, складеного фахівцями ІРЦ [6].

Знання керівником закладу освіти нормативно-правової бази щодо організації інклюзивного освітнього середовища — запорука коректної реалізації усіх необхідних для цього кроків та налагодження якісного освітнього процесу. Орієнтація в законодавстві підсилює узгодженість дій, планування, контроль результатів, а також є беззаперечним захистом від дискримінації, упередженого ставлення до учня з особливими освітніми потребами, некомпетентних розпоряджень чи намірів.

Організацію інклюзивного навчання у школі регулюють:

- Закон України «Про освіту».
- Закон України «Про повну загальну середню освіту».

- Норми Законів реалізуються через постанови Кабінету Міністрів, зокрема: «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах» (від 15.08.2011 № 872).

- «Про організацію інклюзивного навчання в закладах позашкільної освіти» (від 21.08.2019 № 779).

Фінансування інклюзивної освіти унормовано:

- статтею 103-3 Бюджетного кодексу України.

- Постановою Кабінету Міністрів «Про затвердження Порядку та умов надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами» (від 14.02.2017 № 88)[7].

Щоб організувати якісне інклюзивне навчання, директор дотримується такого алгоритму:

- вивчення документів дітей з ООП, які бажають навчатись у школі. Найбільш оптимальним варіантом розвитку подій є той, коли батьки заздалегідь (за півроку-рік) визначаються із школою та повідомляють про це. Таким чином керівництво закладу може вчасно проконсультувати батьків щодо збору та подання документів, а також підготувати чи адаптувати середовище школи до навчання дитини з особливими освітніми потребами;

- вивчення нормативно-правової бази та організаційно-методичного забезпечення інклюзивного навчання;

- оцінка можливостей закладу для організації навчання дитини з особливими освітніми потребами. Діти з особливими освітніми потребами потребують під час освітнього процесу додаткової або тимчасової підтримки з боку асистента вчителя та асистента учня. Також потребують підтримки педагоги. Під час оцінки можливостей закладу варто зважати на наявність відповідних фахівців, а також матеріально-технічне забезпечення школи і наявність безбар'єрного доступу до території та приміщень закладу. Здійснюється також оцінка можливостей підвищення кваліфікації педагогічних працівників у напрямі інклюзії (курси підвищення кваліфікації, консультації, обмін досвідом).

Не варто забувати про важливість інформування батьків учнів школи про особливості інклюзивного навчання, переваг інклюзії для всіх учасників освітнього процесу, її цілі та завдання. Варто також розповідати батькам дітей, які навчаються в інклюзивних класах, про особливості дитини з ООП, обговорювати із ними питання спілкування та групової взаємодії у дитячому колективі;

- погодження з управлінням освіти організації навчання в інклюзивному класі, подання необхідної документації. Розв'язання питання фінансування нових посад;

- створення нормативно-правового та методичного забезпечення впровадження інклюзивної освіти на рівні закладу освіти;

- створення команди психолого-педагогічного супроводу. Команда психолого-педагогічного супроводу — це група фахівців індивідуального супроводу дитини з особливими освітніми потребами, до якої входять як працівники школи (адміністрація, педагоги, асистент вчителя, психолог тощо), так і батьки дитини та залучені фахівці (асистент дитини, медпрацівник та ін.). Команда супроводу розробляє індивідуальну програму розвитку дитини, забезпечує її реалізацію та моніторить результати;

- розподіл обов'язків між членами команди, ознайомлення з посадовими інструкціями асистентів вчителів;

- складання індивідуальної програми розвитку. Щороку для кожної дитини з ООП команди психолого-педагогічного супроводу, до складу яких обов'язково входять директор школи або його заступники, розробляють індивідуальну програму розвитку. Запорукою якісної індивідуальної програми розвитку є використання інформації з комплексної оцінки дитини, наданої ІРЦ, а також збір релевантної та об'єктивної інформації про дитину під час спостереження у перші два тижні в школі, а також від батьків;

- складання індивідуального навчального плану та індивідуальних навчальних програм. Навчання у класі дітей з ООП не передбачає зміну освітньої програми чи

навчальних планів. Водночас, коли індивідуальні особливості дитини з ООП цього потребують, команда супроводу адаптує або модифікує навчальну програму і розробляє індивідуальний навчальний план для дитини;

- адаптація освітнього середовища до потреб дитини. Важливою умовою забезпечення освітнього процесу є доступність, безбар'єрність та безпечність. Основне завдання у цьому напрямі — організувати для дитини з ООП зрозуміле та чітко визначене середовище, в якому вона може почуватися захищеною та працювати у своєму режимі й відповідно до своїх здібностей, забезпечити комунікацію з рештою дітей у колективі;

- оцінювання навчальних досягнень учнів з ООП. Оцінювання результатів навчання дітей з особливими освітніми потребами відбувається за критеріями, визначеними в освітній програмі, або адаптованій чи модифікованій навчальній програмі. Також критерії оцінювання дитини з ООП встановлюються в індивідуальній програмі розвитку;

- моніторинг якості інклюзивного навчання. Постійний моніторинг виконання індивідуальних програм розвитку дітей з ООП, перегляд та актуалізація цих програм дозволяють адміністрації школи стежити за якістю інклюзивного навчання.

Впровадження інклюзивної освіти – це командна робота. Керівник закладу освіти, у разі зарахування особи з особливими освітніми потребами, формує спеціальну команду [8].

Склад команди психологічно-педагогічного супроводу:

- директор та його заступник з навчально-виховної роботи;
- вчитель початкових класів (класний керівник);
- інші вчителі;
- асистент вчителя;
- практичний психолог;
- соціальний педагог;
- медичний працівник закладу освіти;
- вчитель-дефектолог (з урахуванням освітніх потреб дитини з особливими освітніми проблемами);
- вчитель-логопед;
- вчитель-реабілітолог;
- батьки дитини з особливими освітніми потребами.

До команди можуть залучатися інші представники, наприклад, фахівці інклюзивно-ресурсного центру, які проводили комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку дитини з метою визначення її особливих освітніх потреб.

У навчально-виховному комплексі № 13 у складі спеціалізованої загальноосвітньої школи I-III ступенів з поглибленим вивченням польської мови і гімназії м. Кам'янка Подільського Хмельницької області інклюзивне навчання було впроваджене з 01.09.2019 року, де навчалася 1 дитина, а на кінець навчального 2020 року, вже було 5 здобувачів освіти, які навчалися за інклюзивною формою навчання. На сьогоднішній день у закладі навчається 22 учня на інклюзивній формі навчання та охоплено 10 класів.

Для соціальної адаптації та гармонійного розвитку дітей з ООП створено освітнє середовище.

Освітнє середовище для учнів з ООП включає:

- психолого-педагогічні послуги;
- корекційно-розвиткові послуги (лікувальна фізкультура, корекційно-розвиткові заняття);
- створення безбар'єрного освітнього простору;
- психолого-педагогічний супровід та розробку індивідуальної програми розвитку для кожної особи з ООП особисто;
- гармонійний розвиток осіб з особливими освітніми потребами.

З учнями з особливими освітніми потребами в інклюзивних класах працюють спеціалісти:

- *7 асистентів вчителя*, які здійснюють соціально-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами. Зусилля асистента вчителя направлені на адаптацію навчальних матеріалів з урахуванням індивідуальних особливостей учнів, залучення учнів до різних видів навчальної діяльності на уроках. Особливо дієвою і корисною для дітей з ООП є індивідуальна робота з учнями, яка направлена на допомогу у виконанні навчальних завдань, закріпленню конкретних умінь і навичок, додаткове пояснення тем з предметів, які не були належним чином засвоєні. Асистент вчителя надає консультації вчителям та батькам учнів з особливими освітніми потребами для успішної взаємодії школи та сім'ї.

- *Практичний психолог*, напрямками корекційно-розвиткової роботи з дітьми, які перебувають на інклюзивній формі навчання є: формування реакції на емоційно-словесні контакти з оточуючими людьми; засвоєння та розрізнення основних емоцій; збагачення мимічної і тілесної експресії; формування позитивної мотивації; розвиток здатності ідентифікувати себе з іншою людиною; розвиток здатності контролювати власну поведінку орієнтуючись на соціальне оточення; розвиток мислення, швидкості мислення, розумових операцій (аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, класифікація); розвиток концентрації та обсягу уваги із супутнім удосконаленням здатності до переключення та розподілу уваги; формування раціональних прийомів запам'ятовування. Також використовуються такі методи роботи, як: невербальні прийоми, рольові ігри, дидактичні вправи для розвитку психічних процесів, арт-терапія, казкотерапія, конструювання, діалоги та бесіди, настільні ігри, психомалюнок, психогімнастика, кінезіологічні вправи.

- *2 вчителя-логопеда*, основними завданнями корекційно-розвиткових занять є: визначення порушень мовленнєвого розвитку та механізмів їх виникнення; подолання виявлених порушень з урахуванням механізмів їх виникнення та з опорою на найбільш збережені компоненти мовленнєвої та пізнавальної діяльності; попередження появи вторинних порушень мовленнєвого (дисграфії, дизорфографії та дислексії) та пізнавального розвитку; формування здатності здійснювати комунікацію в різних сферах спілкування з урахуванням мотивації, мети та соціальних норм поведінки.

- *3 вчителя-дефектолога*, робота яких реалізується під час занять з корекції розвитку. Дані заняття базуються на спеціально розроблених програмах для дітей із затримкою психічного розвитку. Основним напрямком роботи вчителя-дефектолога – розвиток мисленнєвої діяльності (аналітико-синтетичного процесу, порівняння, узагальнення, класифікації), розвиток наочно-образного та словесно-логічного мислення, довільної уваги – концентрації та розподілу; процесів запам'ятовування та відтворення інформації.

- *3 вчителя-тифлопедагога*, робота, яких полягає в практичній підготовці дітей з порушеннями зору до самостійного життя, формування знань та вмінь, пов'язаних з власною поведінкою у різних життєвих ситуаціях, вироблення навичок спілкування з оточуючими людьми, підготовка до самостійної життєдіяльності, оволодіння життєвих ситуаціях, вироблення навичок спілкування з оточуючими людьми, підготовка до самостійної життєдіяльності, оволодіння життєво-важливими побутовими вміннями і навичками.

- *2 вчителя-реабілітолога (ЛФК)*, забезпечують комплексну допомогу учням, впливаючи на моторну сферу та фізичний розвиток дітей з порушенням функції опорно-рухового апарату; відновлюють, підтримують та працюють над вдосконаленням рухових функцій і працездатності організму, стимулюють розвиток реакцій випростування та рівноваги, сприяють формуванню правильних рухових стереотипів.

Учні з ООП є активними учасниками позакласної роботи, яка проводиться з урахуванням психофізичних можливостей дитини і спрямована на всебічний розвиток особистості, формування позитивного соціально-психологічного статусу. Вони залучаються до позашкільної роботи відповідно можливостей, інтересів, нахилів, здібностей, з урахуванням їх побажань, віку та стану здоров'я. Вся виховна і освітня робота при інклюзивному навчанні проводиться у повсякденному житті та на спеціально організованих заняттях.

Проведення ефективної корекційно-розвиткової роботи в цілому здійснюється завдяки співпраці усіх корекційних педагогів, класних керівників, вчителів-предметників, асистентів вчителів, батьків та адміністрації школи.

Питання інтеграції дітей з особливими освітніми потребами у загальноосвітній простір є надзвичайно актуальним, особливо у контексті тих змін, які на сьогодні відбуваються в освіті. Кожна дитина, незалежно від своїх особливостей – фізичних, інтелектуальних, соціальних, емоційних чи мовних, повинна мати можливість реалізувати своє право на навчання в будь-якому типі освітнього закладу і отримати при цьому гідну та якісну освіту.

Список використаних джерел та літератури

1. Єфімова С.М., Корольок С.В.. Лідерство та інклюзивна освіта: навч. метод. посіб./ за заг. ред. Колупаєвої А. А. — Київ, 2012.
2. Індивідуальне оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими потребами в інклюзивному класі: навч. курс та науково-метод. посіб. / Т.В.Сак. — Київ, 2011. — 168 с. — (Серія «Інклюзивна освіта»).
3. Інклюзивна освіта. Підтримка розмаїття у класі: практ. посіб.; пер. з англ. — К.: — СПД-ФО Парашин І.С. 2010. — 296 с.
4. Миронова С.П. Корекційна спрямованість принципів навчання учнів з вадами інтелекту// Збірник наукових праць КПУ імені Івана Огієнка, Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України. Проблеми сучасної психології. — 2010.— Вип.7. — С. 433–443.
5. Основи інклюзивної освіти. Навчально-методичний посібник / за заг. ред. Колупаєвої А.А. — К.: «А.С.К.», 2012. — 308 с.
6. Сак Т.В. Диференційований підхід до навчання учнів з особливими освітніми потребами / Т.М. Сак // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. — 2014. — Вип. 26. — С.215 – 219.
7. Софій Н.З., Найда Ю.М. Концептуальні аспекти інклюзивної освіти / Інклюзивна школа: особливості організації та управління [навч.-метод. посіб.] / [А.А. Колупаєва, Ю.М. Найда, Н.З. Софій та ін.]; за заг. ред. Л.І. Даниленко. — К., 2007. — 128с.
8. Ярмошук І. Інклюзивне навчання в системі освіти / І. Ярмошук // Шлях освіти. — 2009. — № 2. — с. 24-28.

Чернушич І.В.,
практичний психолог
Шепетівського НВК №3

Розвиток ключових компетентностей в умовах інклюзивної освіти

Інклюзивна освіта - це спільне навчання (виховання), включаючи організацію спільних навчальних занять, дозвілля, різних видів додаткової освіти осіб з обмеженими можливостями здоров'я та осіб, які не мають таких обмежень. Інклюзивна освіта не ототожнюється з навчанням в класах (групах) компенсуючого навчання і спеціальних (корекційних) класах (групах), що створюються в освітніх закладах загального типу. На цій основі в даний час з'явилася тенденція розглядати навчання в зазначених класах (групах) наче й не інклюзивна, а інтегроване освіту. Право інвалідів на інклюзивну освіту передбачено на міжнародному рівні Конвенцією про права інвалідів (Ст. 24. «Абілітація і реабілітація») [1], Саламанською декларацією про принципи, політику та практичну діяльність в сфері освіти осіб з особливими потребами.[2] Стандартними правилами забезпечення рівних можливостей для інвалідів (Правило 6. Освіта) [3] і рядом інших документів.

Ключові слова: інклюзивна освіта, інклюзивне навчання, компетентності, інтеграція.

На сьогодні у психолого-педагогічній науці України інклюзивне навчання опрацьовано у різних дослідженнях, а саме: методологічні засади інклюзивного навчання - В. Бондара, М. Вашуленка, С. Вітвицької, О. Гури, Р. Гуревича, О. Дубасенюка, О.